4318

Hoge commissaris te Djakarta (Van Bylandt) aan minister van Buitenlandse Zaken (Beyen) en minister zonder portefeuille (Luns), 8 nov. 1955

Ik gaf hedenmorgen uitvoering aan opdracht Uw 510.

Nadat Anak Agung van inhoud nota had kennis genomen zeide hij dat van de uitzending van Utoyo nu wel kon worden afgezien. Hij constateerde dat de Nederlandse regering met deze nota een diametrale verandering had aangebracht en een principiële wijziging in haar houding. Volgens de minister was van den beginne aan de opzet dat men teneinde de betrekkingen te kunnen verbeteren moest verhinderen dat de zaken inzake NG scherp werden gesteld in de VN. Om zulks te verhinderen moest de situatie worden geschapen dat men voordien aan besprekingen toe kwam.

Door de besprekingen in de VN eerst af te wachten zou niet kunnen worden vermeden dat de zaken scherp gesteld werden en het was een illusie te denken dat men daarna aan verbetering der betrekkingen zou kunnen gaan werken.

Indien hij deze nota bij de premier en in het kabinet bracht kon hij nu wel reeds zeggen dat men van besprekingen met Nederland zou afzien met alle gevolgen van dien. Anak Agung bracht in herinnering dat er partijen en personen waren - hij noemde de president - die op de loer lagen om deze toenaderingspogingen te torpederen. Sinds twee maanden had dit kabinet getracht de publieke opinie geleidelijk te beïnvloeden ten gunste van toenadering ondanks de oppositie die zij daarbij had ondervonden en nu was dit tevergeefs geworden. De minister zeide de nota dan ook zeer te betreuren.

Wat nu de verwijten betrof over de publieke uitlatingen, hij moest die afwijzen. Uitgangspunt was immers steeds geweest dat wat NG betreft beide partijen elkaars standpunt zouden respecteren - en hij kende het Nederlandse standpunt - maar hij had zich niet verbonden niet over de NG-kwestie te zullen spreken en hij was ook niet van plan Irian uit te sluiten uit de besprekingen. In zijn verklaringen tegenover de pers had hij steeds gezegd dat over alle problemen zou worden gesproken. Wij zagen spoken bij heldere dag.

Hij begreep het uitgangspunt van de Nederlandse regering dan ook niet. Men had op 3 oktober de standpunten te New York van beide zijden publiekelijk uiteengezet en er kon dus geen verwarring heersen ten opzichte van het Nederlandse standpunt. Daarna was het joint statement uitgegeven.

Mijnerzijds is zoveel mogelijk toelichting gegeven en bv gesteld dat waar ons beider uitgangspunt was verbetering van de betrekkingen het in genen dele noodzakelijk was dat de behandeling in de VN een scherpe toon zou aannemen.

Anak Agung verwierp dit ten enenmale en zeide dat indien eenmaal behandeling in de VN plaats vond zonder dat er besprekingen aan de gang waren het voor hem onmogelijk was om tot goede verhoudingen te komen. Ook heb ik er op gewezen dat de Nederlandse regering zich nimmer vastgelegd had op besprekingen voor een bepaalde datum, dat integendeel onzerzijds op belang van goede voorbereiding was gewezen met Utoyo etc. Ik bespaar U de details van dit gesprek dat ongeveer anderhalf uur duurde.

Ik stelde tenslotte voor dat ik mijn regering in kennis zou stellen van dit gesprek. Onze nota beoogde hem in kennis te stellen met de zienswijze van de Nederlandse regering omtrent de wijze waarop het belang van beide landen het beste werd gediend. Hij deelde blijkbaar die zienswijze allerminst integendeel hij achtte de gedragslijn desastreus voor de toenadering. Wellicht zou zijn reactie een wijziging in de opvattingen van onze regering teweeg brengen.

Intussen zou onze nota door hem kunnen worden aangehouden. De minister ging hiermede accoord.

Kenmerk: Van Bylandt 775.
©BuZa, archief BZ, ingekomen codetel. Djakarta 1955
http://resources.huygens.knaw.nl/indonesischebetrekkingen1945-1969/Nederlands-indonesischeBetrekkingen1950-1963/Document/19793

Daarop deelde de minister mij mede dat hij mij juist een en ander in het vooruitzicht had willen stellen, n.l.
1. Van Krieken was in Djakarta en het lag in de bedoeling hem los te laten avant het vertrek Utoyo. Hij zou mij nog benaderen over toezeggingen onzerzijds inzake publiciteit.
2. A.s. maandag 14 November zou worden bekend gemaakt dat een aantal arrestanten op vrije voeten werd gesteld en dat daarentegen sommige zaken voortgang zouden hebben.
3. Antwoord inzake advocaten was aan het eind van de week verwachtbaar.
4. Rogatoire commissies zouden waarschijnlijk niet mogelijk zijn. Schriftelijke garantie over met rust laten getuigen en exit permit zouden worden gegeven.

Indien ik de thans ontstane situatie bezie dan moge ik allereerst doen opmerken dat in al zijn gesprekken met de Nederlandse ministers en met mij Anak Agung inderdaad steeds is uitgegaan van de constructie waarbij besprekingen met Nederland een situatie zouden scheppen die het mogelijk zou maken de behandeling in de VN uit te stellen of niet te doen plaats vinden (zie reeds mijn 577 gesprek met Morland van 10 september, voorts mijn 584, ook Beyen 65 en 67 aan New York en Van Roijen 473 van 4 oktober).

Uit mijn 770 is U reeds gebleken dat ik ernstige misgivings had over de laatste alinea van onze nota en ik meen U met nadruk te moeten verzoeken de ontstane situatie niet te willen onderschatten. Het komt mij in alle bescheidenheid voor dat men van Nederlandse zijde zich heeft blind gestaard op de mogelijke nadelige gevolgen van een equivoque over NG en de daarmede samenhangende vrees voor een 'zachte' resolutie in de VN. Heeft men niet uit het oog verloren dat van primair belang is de mogelijkheid van betere betrekkingen met Indonesië (wij zijn de meest kwetsbare partij) en dat als conditie voor zo'n verbetering wij bereid zijn het kabinet Harahap te steunen? Zijn wij niet uitgegaan van de gedachte dat een aanvankelijk succes van dit kabinet gunstig kan werken op de formatie van een definitieve regering? Hadden wij niet die verwachting althans die hoop dan zouden wij immers ons van de aanvang op het standpunt hebben moeten stellen dat wij beter deden geen besprekingen met deze regering te entameren maar liever af te wachten welke regering definitief uit de verkiezingen te voorschijn kwam. Onttrekken wij thans niet door bruusk de eerst tezamen uitgestippelde lijn te verlaten de steun waarop het kabinet meende te mogen rekenen?
Een terugtreden door het kabinet van de weg naar betere verhoudingen met Nederland zal hier waarlijk niet zo impopulair zijn. Maar voor de gevolgen van zodanige volte face waarvoor het odium natuurlijk op ons gelegd zal worden ben ik wel beducht. Zoals Anak Agung het uitdrukte 'dan barst de bom los' en dan zullen de president en zijn handlangers uit de PNI ongebreideld uiting kunnen geven aan hunne anti-Nederlandse gezindheid.
Ik meen dan ook dat wij op een tweesprong staan wat betreft de toekomst van de Nederlands-Indonesische betrekkingen. Ik moge ernstig in overweging geven de aangelegenheid opnieuw in beschouwing te nemen. Ik realiseer mij dat New York en andere reeds zijn ingelicht over mijn stap van heden maar vertrouw dat deze consideratie geen gewicht in de schaal zal leggen bij de afweging van de factoren die ons beleid wellicht voor lange tijd ten opzichte van Indonesië zullen bepalen.
Ik heb mij afgevraagd of een understanding bereikbaar zou zijn met Indonesië over een voor beide partijen acceptabele resolutie.
Gaarne spoedigst bericht.